

PROPHETAS MAJORES

COMMENTARIUS.

IN PROPHETAS

PROCEMIUM.

Post Pentatechum, aggredior Prophetas, qui totus veteris Testamenti pars sunt nobilissima et utilissima, aequo ac difficillima et obscurissima. Ille rai, et ex ii. S. Hieronymus, velut Testamen tum faciunt tripartitum: *Thora*, sive legem a Pentatechum; *Nebium*, id est Prophetas; *Ketubim*, id est hagiographa. Prophetae ergo proxime legi associantur; ut et Christus et Apostoli ea as sociarunt, *Matth.* vii, 12: « *Hoc est enim lex, et Prophetae;* » et cap. xi, vers. 13: « *Omnes enim Prophetae et lex, usque ad Joannem, prophetaverunt,* » et cap. xxxi, vers. 40: « *In his duabus mandatis universa lex pendet, et Prophetae;* » et *Luke* xxiv, 44: « *Necesse est impleri omnia, quae scripta sunt in lege Moysi, et Prophetis, et Psalmis de me,* » et alibi.

Ilaque qua Christus conjunxit, ego non divel lam. Post Pentatechum ergo Prophetas do, at que hos illi associo; presertim, cum valetudo a tringiti annis infirma et dubia, viresque debiles sensim mihī alterantur et immundinuntur; ut, si easteros S. Scriptura libros, qui faciliores sunt et a multis explicati, commentando pertexere non valeam, Prophetas saltem, quasi tertium opus, tertio loco et ordine SS. Trinitati, eorum auctorū, offeram et consignam; immo reddam ei, cuius in solidum est, utpote a quo totum quantum, quantum est accepi; ut, sicut obtuli nuper aurum Panarium, et thus Leviticum, ita nunc cum tribus Magis offeram myrram Propheticam, que vere myrra, per minas et onera lacrymas ciet, omnesque ad poincianam provocat. Evidem hic mihī dicere liecat, id quod in hac eadem causa sequitur argumento olim sensit et dixit S. Hieronymus proemio in lib. XIV *commentarii in Isiam*: « *Dominus qui respicit terram, et facit eam tre mere; qui tangit montes, et fumigant; qui loquitur in Deuter. Ego occidam, et ego vivificabo percutiam, et ego sanabo: frequentibus morbi meam quoque terram fecit contremiscere, cui dic tum est: Terra es, et in terram ibis: et oblitum conditionis humanae crebro admonet, ut hominem, et senem etiam, jamque moriturum esse* »

IN PROPHETAS PROCEMIUM.

43

se audiunt; s. et. II Tim. II, 13: « *Sollicite eura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis, » scilicet verba Sancti Spiritus, verba Prophetarum. Quocirca jampridem damnata, et oblitio sepulta est blasphemia et heres Ebionis, qui teste Epiphanius, *heresi* 30, post Abraham, Isaac, Jacob et Mose, nullos annos admittebat Prophetas, nisi solum Christum. Hunc enim solum fuisse Prophetam veritatis; Isiam vero, Jeremiam, Danihel et Ezechiel fuisse « *Prophetas intelligentie, non veritatis.* »*

Prophetae ergo fuerunt magistri orthodoxae fidis, doctores veritatis, qui aream Dei consilio hominibus enuntiarent, quique Ecclesiam Dei a synagoga Satanas sercerent, et donec prophete, quasi certissimo vere Ecclesie indicio et signo, interstinguissent, totique mundo ostenderent. Hoc est quod aut Gentium doctor et propheta: « *Et ipse dedit quodcumq[ue] Apostolos, quodnam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores, et doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in edificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in unitate fidei, etc.* » *Ephes.* IV, 11.

Quinimo ipse Deus cum idolis et idololatraru m synagoga de divinitate verae religionis contendens, hoc quasi indubitate invictioque argumento eam illi admittit, sibi vero astruit. « *Annuntiate, inquit, que ventura sunt in futurum, et sciendum quia di estis vos,* » *Isiae* XI, 23. « *Testimonium enim divinitatis est veritas divinationis,* » ait Tertullianus *Apolog.* cap. XX, et cap. XVIII. « *Voces, ait, eorum (Prophetarum) et virtutes, quas ad fidem divinitatis edibant, in thesauris literarum manent.* » Hae de causa omni seculo Deus Ecclesiam suam Prophetis illustravit, per eosque illum manifestavit, obsignavit et confirmavit, ut nemo inter tot errorum et heresum caligines et labyrinthos, de veritate, veraque Ecclesie dubitare posset.

In lege natura vero Dei Ecclesia habuit Prophetas: *Primum*, Adamum, qui Genes. II, 21 et 23, in extasi præcognovit connumbum Christi cum Ecclesia, illoquente suo cum Eva conjugio presignavit. Ergo cum Ecclesia, immo cum mundo corporis prophetia. *Secundum*, Abel, cuius sanguis et martyrium etiamnum clamat et Prophetat, *Heb.* XI, 4. *Tertius*, Henoch, qui cum Deo ambulavit, et raptus est in paradisum, ut det Gentibus poincianam. « *Prophetavit autem,* » inquit Judas in sua epistola vers. 14. « *et de his septimus ab Adam Henoch, dicens: Ecce venit Dominus in sanctis milibus suis facere iudicium, etc.* » *Quarto*, Noe, qui predixit diluvium, ideoque aream fabricavit, qua illud evasit. *Quinto*, Abraham, qui multas a Deo prophetias de Isaac et Christo ex se nascituris, de spiris sua multiplicatione, de possessione Chananæ, et Gentibus per Christum benedicendis, etc. accepit, *Gen.* XII et seq. Abraham

seculi sunt Isaac et Jacob, quorum prophetie narrantur *Gen.* XXVI, 4, et cap. XXVII, 27, et cap. LIX, too.

In lege Mosaiet Prophetas fuerunt Moses, Aaron, Ioseph, Samuel, David, Elias, Eliseus, et nostri hi canonici scriptores. Quin et voluit Deus in veteri Ecclesia et templo perenne extare oraculum. Pontifex enim Urim et Thummim, id est, pontificibus indutus, consulensque Deum de quacumque re, audiebat vocem ejus respondentis, et loquentis ex propitiatorio, *Exodi* XXV, 22. Quocirca Sanctum sanctorum, in quo erat propitiatorium, hebraice vocatur *שְׁלָמִים debir*, quod Aquila et Symmachus vertunt, *χρυσανθίπειον*, id est, oraculum, uti verit Noster et ali.

In novo testamento Prophetæ fuerunt Christus, Apostoli, eorumque sequaces. Testis est Sanctus Justinus Martyr, dial. *Contra Tryphonem*, usque ad sua tempora, continua quasi successione existisse Prophetas in Dei Ecclesia. Idem de suo seculo astruit S. Augustinus, lib. V. *De Civit. cap. xxvi*, ubi inter alia, oracula S. Joannis Anachoreta recordantur, quillustrem illam contra Eugenium tyrannum victoriam, qua tela hostium a Deo in ipsomet hostes refta et repulsa sunt, predixit, quod Claudianus, Gentilis licet, admirans ita celebrat in *Panegyri ad Honorium Imper.*

Te proper gallo Aquila de monte procellis
Obicit adversa aries, revoltagne tela
Vertit in auctores, et turbine repulit hastas.

Idem de aliis seculis demonstrat Thomas Bozius lib. *De Notis Ecclesiarum*, signo xix. Nostro hoc secundo prophetie spiritu clarissimo S. Carolum Borromeum, S. Franciscum de Paula, B. Ludovicum Bertrandum, S. Ignatium, S. Xaverium, Gasparem Belgam, Alycym Gonzagam, Teresianum, pluresque alios, ex vita eorum a viris fide dignis conscripti liquerunt.

Hoc viderunt, et invidenter heresiarhus, ideo ut sibi sueque heresi fidem arrogarent, prophetia domum amberunt. Verum uii Magi Pharaonis, Mosis miraculorum genituli, cum eo concertantes ab eo vici et confusi sunt: ita et hi a veris Ecclesie Prophetis mendaci convicti, nil nisi pseudoprophetis nomen et famam retulerunt: itaque suo gladio jugulantes, sua vaticinandi falsitate et probro, magis Ecclesie fidem et gloriam illustrarunt et corroborarunt. Ita Montanus heresiarcha sub annum Domini 182, Prophetam, immo Paracletum a patre missum esse jacavit: quin et Priscum et Maximillanum, nobiles duas metrines, eodem fanatico spiritu imbuti, ac prophetare docuit. Predixit inter alia, sub Commodo Imperatore (quod ex moribus ejus praesagiebat) fore bella, seditiones et immanitas in Christianos persecutionem: sed eventus eum mendacii coar gutt: sub Commodo enim pax fuit Imperio, pax Ecclesie et Christianis, adeoque Commodus ipse quasi ulti sanguinis Christiani, sevit in eos qui

Logia
Mosa.Logia
Novis.Pseudo.
heresiarcha,
signo, cap.
Montanus.

Christianos afflixerant; eo quod Martia ipsius concubina Christianorum esset studiosissima, inquit Dio in *Commando*. Sed quis ejus cum suis fuit exitus? ipse Montanus eodem vesano spiritu impulsi laqueo sibi mortem concivit: idem fecerunt ejus prophetasse. Testis est Eusebius, lib. V *Histor. cap. xv.*

Caribicus, qui se Manichaeum, quasi mannefusorum et datoreum, vere autem Manem, hoc est insanum, appellabat. Paracletum se esse, ac futura sciendi mentis est. Predixit et promisit, se per orationem curaturum filium regis Persarum agrofantom: sed cum pro vivo eum mortuum exhiberet, a rege vivus exercitus est. Testis est *Cyrillus Hierosolymitanus, Catech. 6.*

Sed annum Domini 700, Hebrews quidam malefici Ezidi Arabum regi Mahometano predixit et promisit tringita annos vita regni, si in suo imperio iubaret imagines Christi et Sanctorum ex Christianorum ecclesiis auferri et comburi. Jussit ille; sed, cum Christiani non parent, immisit Arabes et Hebrewos in ecclesias, qui id impinge perferuerunt. Atque hic primus fuit inconclavio, sed Saracenus, quem mox secutus est Leo I^{anus} Christianus Imperator, qui pariter a Judaeis seductus, imagines templi tolli et aboleri sicut. Unde iconomachia cognomen accepit. Sed quid? verane fuit Hebrei propheta? minime genitum. Nam rex Ezides anno sequenti mortuus est, ejusque filius et successor Hebreus pseudoprophetam turpissima morte multicavit, uti narratur in *Synodo VII*, atque a Cedreno, Zonara, et Niceta in *Vita Leonis Iauri*.

Fredericus II, Imperator, Ecclesie hostis et flagellum, circa annum Domini 1240, quasi Propheta predixit et intentabat Ecclesie Romane, ipsique Gregorio IX, ac post eum Innocentio IV, allisque Pontificibus, a quibus exaucitoratus fuerat, excidium, scribens ei hoc carmine.

Fata volunt, stellae docent, avinunc volatibus,
Quod Fredericus ego malleus orbis ero.

Rescripsit ei totidem antistrophis Pontifex:

Fata volunt, Scriptura docet, peccata loquuntur,
Quod tibi vita brevis, piena perennis erit.

Uter fuit Propheta? Utique Pontifex: scilicet enim ipse, statimque Ecclesia Romana et orthodoxa: Fredericus vero anno Domini 1250, a proprio filio Manfredo strangulatus fuit: ita ex Alberto referuntur. Cospinianus, Pontificum licet hostis, atque, ex illa Bozii *Signo xix*, et alii.

Hoc sexculo Germanie fax Martinus Lutherus, quintas, si diis placet, Propheta, quintus novi Evangelii, hoc est cacaenelii, non Dei, sed cacaenem Evangelii, Cerbero fastu predixit in terram Papae, seque Papatum eversurum: si enim fatidicus ipse cecinit:

Fasis eram vivens, moriens tua mors ero, Papa.

At mortuus est pseudopropheta, descenditque ad inferos: vivit, et vivet Papa et Papatus, firma consistet petra, super quam Christus edificavit Ecclesiam, adeoque nec portae inferi prevalebunt adversus eam.

Michael Stifelius, Lutheri discipulus, et verbis Michaeli Stifelii.

eius minister, dignum patella opereulum, ex sua credo Algebra, suis parochianis ex cathedra asseveranter et constanter predixit, anno 1433.

Pr. Chrysostom. Gen. narratio anno 1433, et ex Laurentius Syris.

ter die, quem ipsi nominabat, fore finem mundi, et seculi consummationem. Credidere suo Parochio miselli; aliis genere, rustici nolle labore, nec agros colere; aliis, et si tua, quasi eis deinceps opus non fore, largiter consumere; aliis Eucharistia quasi mortuori se communicare; pavide expectare omnes. Venit dies, et quid tandem? parturient montes, nascetur ridiculus mus. Fanaticum vatum exploitum populus, eumque accusavat apud Lutherum, ursule ut eum quasi impostorem puniret, ac ministerio adiudicaret. Lutherus cum Stifelio, quasi augur, cum augure, collaudens, errore dissimilato, populum increpavit, jussitque ut suum recipient Ministrum, illique parent, ab eo verbum Dei audirent. Vere poeta:

Plures triobulos, pacos est cernere vates.

Hic competit velut dictum: « Multi qui boves stimulat, sed pauci aratores. »

Anno Domini 1435, Joannes Leidianus sartor, fanaticus audacia cum suis Anabaptistis Monasterium urbem Westphaliam invasit et occupavit: regem scilicet, imo Messiam novi templi in Sion indigitavit: instar Christi duodecim Apostolorum et Prophetas ad vicinas urbes quaevaversum legavit, qui cunctos ad novum hunc Messiam, quasi solem a Deo datum, audiendum colendundique invitarent, imo Dei nomine citarent, eum recipientibus aurea secula promitterentes, respicientibus Dei iras et diras omnes intentantes. Iabant illi enthustasiata furore, imo daemone pleni, fundebant oracula, minas, diras. Ac ne decesset altera Judith Holofernum obtruncans, Hilla, mulier Frisia, auro gemmisque gravis, urbe ab Episcopo urbis domino obessa, egressa, Episcopum in sui amorem illuc, ac venena necare destinabat: sed prodila temeritatis scelerisque ponas capite luit. Accessit et novus Samson, Joannes Mathisson Harleianus, qui ipso Paschatis festo, a coelesti Patre sibi munitionem dixit, si exiret in obsidens Episcopum castra, futurum ut ipse solus hostes omnes funderet cederetque. Approbarunt Prophetae omnes: et illi bipenni instructus egreditur, statimque hasta transverbater corruit. At quis hujus prophetie, et enthusiasmi exitus? Episcopus armata manu urbem in potestatem rediget, hereticos subjugavit, novos Prophetas trucidavit, regem et Messiam Leidianum, vivum ex alta turri, crati vimine alligatum, suspendit, eumque soli torquentem, muscis et avibus lanianum exposuit, vo-

randumque in predam dedit. Historia tofi orbita nota a Surio aliquis praecedens seculi chronologis tragice enarratur, uli et a P. Serario præfatione in *Judith*.

Calvinus, teste Hieronymo Bolsecu, ejus discipulo, in *Calvini Vita*, prædicti et sponspodiit se in sua heresies seteque confirmationem defunctum a morte suscitaturum. Quid agit? audi strophiæ. Bruleum quemdam tenuis fortunes hominem magnis promissis inducit, ut se mortuum simulet, ac a morte publice evocatus a Calvino; ab ea resurgere fingat. Dictum, factum. Evocat eum Calvinus, jubetque si vera sit fides quam predictat, Dei nomine ab inferis ad vitam redeat. Sed quid? non erat in Bruleo vox, non sensus, non vita. O effaceum Calvini vocem et fidem, que ex vivo mortuum effect novi et a seculis inaudito miraculo! Hic scilicet est alter Elias, alter Eliseus.

Quis negat *Ezechielem* magni de stirpe Neronem?
Sustulit hic matrem, sustulit illa patrem.

Talia oracula, talia miracula, tales docet Propheta: scilicet hi sunt qui purum putum verbum Dei, qui primas veritates docent, hi nivigenitibus quibus orbis animas suas credit, quorum dicta sunt irrefragabiles, quibus applauduntur, &c. Et hi impostores, qui pro vita mortalem, pro celo tartarum, pro salute gehennam suis accorunt: qui haec audeant, quid non aduelent?

Certum ergo clarumque est, prophetiam fidei, veraque religionis esse notam et tesseram indubitam illi a Deo datum, uti pseudopropheta nota est heresies et synagogæ Satana, qui pater est mendacii. Idipsum diserte assirer Deus, *Deuter. xviii, 21 et 22*: « Si, inquit, responderis: Quomodo possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus? hoc habebis signum: Quod in nomine Domini prophetæ illa predixerit, et non evenierit: hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui Propheta confinxit. »

Quocirca hosce quatuor Prophetas per quatuor Ezechielis Cherbubinos, stipatos prime Veritatis et Sapientiae increatae representari mysticæ (nam ad litteram aliis intelligi suo loco docebo) perficit est ostendere. Leo enim congruit Isaia, bos Jerome, homo Ezechiel, aquila Danieli.

Leonem esse Isaiam liquet ex ejus cap. xxi, vers. 6, ubi audit a Domino: « Hec, inquit, dixit mihi Dominus: Vade, et pone speculatorum: et quodcumque videbit, annuntiat. » Et mox vers. 8: « Et clamavit leo: Super speculam Domini ego sum, stans jugiter per diem: et super custodianum meum ego sum, stans totis noctibus. » Leo enim quia Vigilans, symbolum est vigilis et speculatoris. Hac de causa Isaias rugit, tonat et fulminat, ut leo. « Audite, inquit cap. 1, vers. 1, celi, et auribus percipe, terra. Vos genti peccatri, populo gravi iniquitate, semini nequam, filii sceleratis: dereliquerunt Dominum, blasphemaver-

runt Sanctum Israel, ab alienati sunt retrorsum. » Et vers. 10: « Audite verbum Domini, principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei nostri, populus Gomorrha. » Et vers. 21: « Quonodo facta est meretrrix civitas fidelis, plena iudicij? justitia habitat in ea, nunc autem homicide. Principes tuoi infideles, socii furum: omnes diligit manum, sequuntur retributions. »

Jeremiam esse boven, patet ex assiduo ejus auribus, quibus agrum Domini excolluit, et ex jugibus ejus afflictionibus, quibus eum Iudei exagitarunt, ac tandem quasi victimam Deo macrastri, et lapidibus obrutum Martyrem auctorarunt. Audi eum cap. xi, vers. 19: « Et ego quasi agnus mansuetus (hebreice *aluph*, id est, *bos*, ut verit Valabius, Pagninus et alii, q. d. « Ego quasi agnus, et quasi bos), qui portatur ad victimam: et non cognovi quia cogitaverunt super me consilia, dicentes: Mittamus lignum in panem ejus, et cradamus eum de terra viventem. »

Ezechiele per hominem denotari, docet ipse Deus, qui ei revelans oracula jugiter vocat eum filium hominis. Ita cap. ii, vers. 1: « Et dixit, inquit, ad me: Fili hominis, sita super pedes tuos, et loquer tecum. » Et vers. 3: « Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatarices. » Et cap. iii, vers. 1: « Fili hominis, quodcumque invenieris comedere. » Et cap. vi, vers. 1: « Fili hominis, sume tibi latrem. »

Danielem per aquilam representari liquet ex eo, quod Daniel omnium mortalium isto seculo fuerit sapientissimus: quocirca Deus regem Tyri, qui sibi sapientissimum videbatur, per ironum irritens: « Ecce, inquit, sapientior es tu Daniel: omne secretum non est absconditum a te, » *Ezech. xxvii, 3*. Daniel enim vir abstemius et vir desideriorum, in celum quasi aquila se librans, et cum Deo jugiter colloquens, ex alta illa aternitatis specula, quasi aquilinus oculis clare conspicit secundorum omnium seriem, hisdemque ipsa munera novissima penetravit: ministrum ipse unus quatuor monachiarum decursum, revolutionem, successionem: ipse gesta Darii et Alexandri: ipse bella Antiochi cum Scipione et Romani: ipse prælia inter Seleucidas et Ptolemaeos, inter Antiochos et Judeos: ipse Christi ortum et necem in fine septuaginta hebdomadum: ipse Antichristi vitam, mores, persecutionem, interitum: ipse resurrectionem, Beatorum gloriam, regnumque Christi felicitatem et æternum ita ad vitum depingit, ut omnibus illud spectare, allisque spectandum exhibere videatur. Ac tandem hac aurea sententia concludit: « Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: et qui ad justitiam erudiant multos, quasi stellæ in perpetuas aternitates. »

Porro Propheta optime congruit, quod de animalibus ait Ezechiel, ea fuisse oculis plena. Propheta enim fuerunt oculi Synagogæ, que ac Ecclesie. Et illud: « Ubi erat impetus

spiritus, ilue gradiebanur; et : « Animalia ibant et revertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis. »

Verum ne longius exouram, ad rem propostam, puta ad prophetiam et Prophetas, accedo. sed antequam eos loquentes et ratiocinantes audiamus, quinque de his questiones premittebantur. *Prima*, quid sit propheta. *Secunda*, quotplex. *Tertia*, quae Propterarum causa, materia, modus dicendi, argumentum, que munia et officia. *Quarta*, quando, quo ordine, de qua re singuli Proptetos vaticinari sint. *Quinta*, de eorum obsoletitate et difficitate, ac qua via et ratione supereranda sit.

Quest. I. Quid est propheta? Quod est propheta? Propheta? In *Psalmos*: « Propheta, inquit, est divina inspiratio, rerum a nobis procul distantium evenientia immobili veritate, et maxima cum certitudine premonens atque prenuntians. » Ex hac definitione docet S. Gregorius hom. 1 in *Ezech.* Prophetam amplius trium, et omnem tempus, scilicet praeteritum, presens et futurum: horum enim omnium eventa procul distanta esse possunt; itaque triplicem esse prophetiam.

Prophe-
ta, « Propheta, inquit, de futuro est: Ecce virgo concepit, et pariet filium. Prophetia de praeterito: In principio creavit Deus celum et terram; de illo enim tempore dixit homo, quo non erat homo. » Sie et Daniel ex prophetia spiritu regi somniuum, quod obitus erat, enarravit. Ille quod deinde interpretatus est, Daniel, cap. II. « Propheta de presenti est, quando Paulus Apostolus dicit I. Cor. xv: Si autem omnes prophetent, intraret autem quis infidelis, vel idoltat, convincatur ab omnibus, dijudicetur ab omnibus: occulta enim cordis eius manifesta fluit. Ergo recte prophetia dicitur, non quia predicit futura, sed quia prodit occulta. Sie Giezi longe a Prophetā recesserat, cum Naaman Syri impara percipiebat; cui tamen Prophetā dicit: Nonne cor meum in presenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tuū? » IV Reg. v. Sic Johannes Baptista fuit, quia Christum incognitum mundo ostendit, dicens: « Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. » Jean. I. Sic Alius cecus prophetavit, cum uxorem Jeroboom aliam se esse simulante ex Dei inspiratione agnovit dixisse: « Ingredere, uxor Jeroboom: quare aliam te esse simulas? ego autem missum sum ad te durus nuntius. » III Reg. XIV, 6. Sic Elisabeth per prophetiam spiritum, Verbum in beatę Marie utero incarnatum agnoverit, dum ei dixit: « Unde mihi hoc, ut veniat mater Domini mei ad me? » Luke I. *Equalis enim difficultatis et potentiae ac sapientiae est, revelare occulta, v. g. arcana humana cogitationes, ac predicere futura: ad utrumque enim lumen supernaturale et divinum, puta revelatio Dei, requiritur, ut doceat S. Thomas, II II, Quest. CLXXI, art. 3. Idem do-*

eat S. Chrysostomus, *propositio in psalmos*, tom. I: « Universum, aut, prophetie genus tripliciter dividitur, in futurum, presens et praeteritum. Quoniam propheta est, ejus quod est occultum, inventio: ut a Petro factum est, qui fortunam Ananias et Sapphira detexit. » *Actor*, v.

Dico « occulta, » qua scilicet occulta: fieri enim potest, ut qua uni sunt aperta, visa aut seita, alteri sint occulta: tunc enim hinc prophetice revelari possunt ea, que ali scirent per sensum vel demonstrationem; ut uxorem Jeroboom alii ex forma cognoscabant; Alias vero eae non nisi ex prophetia eam agnoverit. Ita D. Thomas.

Verum recte ibidem admetit S. Gregorius dictens: « In duabus temporibus prophetia etymologiam perdit; quia cum ideo prophetia dicta sit, quod futura predicta, quando de praeterito aut presenti loquuntur, rationem sui nominis amittit. » Et Tertullianus, *Apolog.* XVIII: « Prophetia, inquit, de officio prefandi vocatur. » Ergo prophetia propria tantum est de futuris: « Omnis prophetia imago est futurorum. Domus ergo Dei futura in imagine prophetiae predicta est, » ait S. Augustinus in *Psalm. XXXI*. Quocirca cum D. Thomas et Scholastice, II II, *Quest. CLXXI*, art. 3, ita *Prophe-*
ta, *dictio*, *ratio*, *modus*.

Prophe-
ta, « Propheta, inquit, de futuro est: Ecce virgo concepit, et pariet filium. Prophetia de praeterito: In principio creavit Deus celum et terram; de illo enim tempore dixit homo, quo non erat homo. » Sie et Daniel ex prophetia spiritu regi somniuum, quod obitus erat, enarravit. Ille quod deinde interpretatus est, Daniel, cap. II. « Propheta de presenti est, quando Paulus Apostolus dicit I. Cor. xv: Si autem omnes prophetent, intraret autem quis infidelis, vel idoltat, convincatur ab omnibus, dijudicetur ab omnibus: occulta enim cordis eius manifesta fluit. Ergo recte prophetia dicitur, non quia predicit futura, sed quia prodit occulta. Sie Giezi longe a Prophetā recesserat, cum Naaman Syri impara percipiebat; cui tamen Prophetā dicit: Nonne cor meum in presenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tuū? » IV Reg. v. Sic Johannes Baptista fuit, quia Christum incognitum mundo ostendit, dicens: « Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. » Jean. I. Sic Alius cecus prophetavit, cum uxorem Jeroboom aliam se esse simulante ex Dei inspiratione agnovit dixisse: « Ingredere, uxor Jeroboom: quare aliam te esse simulas? ego autem missum sum ad te durus nuntius. » III Reg. XIV, 6. Sic Elisabeth per prophetiam spiritum, Verbum in beatę Marie utero incarnatum agnoverit, dum ei dixit: « Unde mihi hoc, ut veniat mater Domini mei ad me? » Luke I. *Equalis enim difficultatis et potentiae ac sapientiae est, revelare occulta, v. g. arcana humana cogitationes, ac predicere futura: ad utrumque enim lumen supernaturale et divinum, puta revelatio Dei, requiritur, ut doceat S. Thomas, II II, Quest. CLXXI, art. 3. Idem do-*

Prophe-
ta, anima sciat haec Deum in se loqui, non demonem, non naturam.

Hoc est quod ait S. Gregorius, lib. IV *Dialog.* cap. XLVIII: « Sancti viri inter illusiones atque revelationes, ipsas visionum voces aut imagines quodam intimo sapore discernant, ut sciant vel quid a bono spirito percipiunt, vel quid ab illatore patiantur. » Sie de matre sua prodidit S. Augustinus in *Confessionibus* eam certo quodam spirituali gustu solitum dignoscere et distinguere inspirationes et revelationes Dei ab aliis nature, vel demonum suggestionibus. Hac de causa Prophetia fide divina tenebantur credere sua oracula, sive quaecumque audiebant a Deo, utpote a prima Veritate revelata. Hec enim sunt proprium et adequatum fidei objectum materiale, cuius formula est ipsa revelatio divina, sive prima Veritas revelans: Deus enim Prophetis haec certo demonstrabat, tam ipsa vaticinia a se revelata, quam se esse quia ea revelaretur, ut ipsi fide divina utrumque credarent: aliquo enim ipsi et se et Deum falsitatis et ludibrii periculo exposuerint; quod, preter infamiam, ingens fuisse sacrilegi crimen. Quando vero Prophetia tantum per instantum aliquem (quem ut ait S. Augustinus aliquid etiam nescientes mentes humanas patiuntur) locuti sunt, non fuerunt plena certi eum esse a Deo: unde tunc eum, quasi Dei oraculum populo proponere non sunt aucti. Ceterum jam per Ecclesie declarationem certum est, nostros hos Prophetas omnia quia hisce libris concubrunt, ex Deo locutos esse. Haec enim eorum prophetiae et libri sunt canonice Scripturae.

Quocirca solerter annotat S. Gregorius hom. I in *Ezech.* Scindunt, inquit, est quod aliudquando Prophetia sanctum dum consuluntur, ex magno uso prophetandi, quadam ex suo spiritu proferunt, et sic haec ex prophetia dicere suscipiuntur: sed quia sancti sunt, per Spiritum Sanctum citius correcti, ab eo quae vera sunt audiunt, et semper nos quia falsa dixerint reprehendunt. » Sie Nathan probavit consilium Davidis de edificando templum; sed mox a Deo contrarium eductus, dictum suum retractavit, II Reg. vi, 5. Atque in hoc Prophetie veri distanti a falsis: « Falsi enim, inquit S. Gregorius « et falsa denuntiant, et alieni a Sancto Spiritu in sua falsitate perdurant. » Si ergo solerter advertant Prophetas, facile sentiunt an Deus in se loquatur, an diabolus, vel ratio, aut cupiditas propria: Deus enim certis signis se manifestat, certosque eos facit quod haec audiunt a Deo. Hoc est quod ait S. Petrus epist. II, cap. I, vers. ult.: « Non enim voluntate humana allata est aliquid prophetia: sed Spiritu Sancto inspirata, locuti sunt sancti Dei homines. » Vide D. Thomas, II II, *Quest. CLXXI*, art. 5. Haec de causa Prophetie initii sermonis nomen Dei preferabant: « Ne quid videturque suopla ingenio loqui; sed quia, quia se dicentur, divina essent quedam oracula, ac litteræ » et collis « delecta, »

ait S. Chrysostomus in capite I *Isaiae*, vers. 4.

Atque haec ratione prophetia securritur ab augurio et necromantia, v. g. qua pythonissa suscitavit Sauli Samulem, I Reg. XXVII, omniisque alia divinatione quae opa demonum, vel etiam Angelorum naturali sagacitate deponit. Multa enim naturaliter præscire posse demonem et praedicere, que homo non potest, docet S. Augustinus, lib. De *Pivnat. demonum*, ubi quinque modos, quibus demones naturaliter futura prædicunt, recenset.

Eadem ratione securritur prophetia a sortibus consultoriis, etiam licitis: Sortes, inquit Sapiens, Prov. XVI, 33, mittuntur in sinum, sed a domino temperantur: « temperantur, inquam, sive ordinaria bei gubernatione et providentia, ut res aliae; sive extraordinaria Dei se miscentur concursu et dispositione, ut per sortes Dei designavit Mattheum Apostolum, *Actor*, I.

Eadem ratione distinguuntur prophetia a conjectione, quae fit solertia naturali ex signis sive physiognomica, sive aliis naturalibus, quorum etiam exempla videre est in sacris Litteris: imo da chiromantia, non magica, sed naturali multi et bene expounit illud Jobi XXXVII, 7: « Qui in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua, » ut ibidem ostendit. Addunt ei nomili Astrologiam divinationem, ex *Judicium* v. 20, ubi dicitur: « be celo dimicatio est contra eos: stellæ manentes in ordine et cursu suo, adversus Sisaram pugnauerunt. » Sed hoc superstitionem olat et Rabbinorum commentum. Nam libri illi *Judicium* v, longe aliam habet intelligentiam, ut ibidem demonstravi. Ita S. Chrysostomus in cap. III *Isaiae*, tom. I: « Prophetia, aut, distinguuntur a conjectore, sicut Eliseus a Salomon: ille revelatione, hic ratiocinationis discursu ex signis et ex experientia arcanas res detecti et pervertit. Sie enim Salomon litigium durarum meretricium de prole direxit, tentans utramque, utra prolem plus diligenter. Eliseus vero Giezi avaritiam et auri acceptiōem nullo signo, nullo disertu, sed sola Dei revelatione cognovit. »

Dixi secundo, in definitione prophetie, eam esse *Actus II*
*« Futurorum confingentium, » id est actuum liberi soli
rōrum, vel ab iis dependentium, quae scilicet a liberis hominis vel angelii voluntate futura, vel immediate vel mediata dependent, ut libere ab ea emanent, ac suo tempore in actum exanimant. Hec enim sola proprie sunt contingenta. Alia enim naturalia quae Physici contingunt vocantur, ut future pluviae, aestus, frigora, tempestates, etc. cum pendent a causis naturalibus, vapore sollicito, celo, ventis, etc. que determinata sunt; hinc et ipsa determinata sunt et necessaria, ac determinante ab Angelis et demonibus, qui causam naturalium, Physics et Astronomia sunt peritissimi, præscribi et previdere possunt, nisi libera aliquis voluntas se miscat, causarumque secundarum combinationem et cursum in-*

veritat et immutet. Soli ergo actus liberi futuri sunt contingentes, quia indeterminati, donec liberum arbitrium libere se in hanc illamque partem determinet, prout libere se determinabit in tempore futuro, cum existat et operabitur: eos ergo nec angelus, nec diabolus prescribere potest; sed solus Deus, qui infinita sua intelligendi vi penetrat et comprehendit libertatem omnium creaturarum, videlicet ex immensitate sua intelligentiae clare et distincte, quid ipsa qualibet tempore, loco et circumstantia libere sit determinatura, factura vel non factura.

Dixi tertio : « Certa et immobili veritate : » quod aliqui arcent ad prophetiam prescientiae absolutem, ut excludant propriam communicationem, vel promissionem, esse conditionatam : hanc enim censent non esse immobili veritatis ; quia non semper adimpletur. Ubi nota : D. Thomas III. Quæst. CLXXXV, art. 1. triplicem ponit prophetam : *primam* punctionem, quia Deus prescrit et expressus est in ea, *secundam* deponit et perdebat, *tertiam* punctionem, quia deus deponit et perdebat, ut oraculo, utpote certo et inviduabile, et phrasii Hebreorum, et ex more loquendi hominum, quasi venire faciebat ea que nondubiter erant, ac sua predicatione quasi advocabant ut venirent, ac ut certo evenirent quasi officiebant. Sic Prophetæ diebantur adducere pluviam, siccationem, pestem, gladium, mortificare, vivificare, etc. quia ea certo et infallibiliter eventura predicta celant.

et preuentum quod ipse facere docebat et praedictum
avulsum, ideoque certissimum evenerunt. *Semidam*
prescientia, qua prescit actus bonos et malos
futuros tam ab homine quam ab angelio. *Tertian*
communiationis, qua communitatur, v. g. Ninivitis
per Jonam absoluenda. Due priores sunt certe, im-
mobiliis et absolutiis veritatis; tercia non item:
patet enim Ninivitas per penitentiam evasisse ex-
cidium sibi communitatum; ac proinde hanc pro-
phetiam et communionem non fuisse re ipsa completa.
Verum rectius dicitur, duas priores prophetie
species esse absolutas, ac proinde habent
veritatem absolutam: terciam vero, cum sit con-
ditionata, habere quoque suam veritatem, sed
conditionalem sibi commensuratam: nec enim
absolutum habere potest, cum ipsa in se non sit
absoluta, sed conditionata. Communionem Ni-
nivitis facta a Jona hec erat: Nisi penitentiam
egeritis, subvertemini. Hinc proposito conditiona-
tum erat, et vera conditione; sed quia Ninivitis
penitendo hanc conditionem sustulerunt, hinc et
sustulerunt ei annexum excidium, fereuntque ut
absoluto non esset futurum, quod Deus eis com-
muniabatur; quia presulterunt quod Deus per hanc
communionem intendebat, nimirum penitentiam
et morum mutationem, ut per eam evadent
intentionem ad ea cladem, ut pene intendente cum
re ipsa evaserunt.

Dixi quarto : « Prævidens et prenunians. » Nam, ut sit S. Athanasius, *De passione Domini*: « Sic nos conspicentes ea que sunt sub oculis nostris, videndo non fallimur, ne alter videamus quam sunt, sed sicut fiunt ita videntur : sic et Prophetæ futura tamquam praesentia videbant, et que videbant fieri erat necesse. Namque quae fieberant (in futuro), id est que futura erant) omnino videbant : verum quæ prævidebant, alter fieri non poterant : si enim alter factus fuissent, non fuissent Prophetæ : quia non videbant futura, sed ea que non erant futura.

a ratione et delira prolecutus, I Reg. xviii, 10. Quintus prophete significat miracula facere, his-
qua sua oracula confirmare. Sic Eccl. xlviij, 14, dicitur Elisei corpus mortuum prophetasse, id est susciasse cadaver mortui in suum sepolcrum ineci. IV Reg. xiiij, 21. Hisce de causis « omnes Prophetæ ante faciem Christi transmissi sunt, et Angeli sunt vocati, sicut scriptum est : Qui accipisti legem in praecipuis Angelorum, et non custodisti », ait S. Chrysostomus in cap. xi. Matth. homil. 27.

II. QUERITUR SECUNDO. Quotundam est propheta-

II. QUADRITUR SECUNDO. Quotuplex est prophē-

Intelligen-
tialis
duplex
Primo

ta? D. Thomas, II II, *Quæst. CLXXXIV*, art. 2 et 3, et ex eo Franciscus Suarez, III part. *Quæst. XXX*, art. 4, disp. IV, sect. 2, respondet esse duplicum, intellectualem, et sensibilem sive imaginariam. Intellectualis est, quia non dicit originem a sensu vel imaginatione, sed oritur immediate per lumen infusum intellectui, et per species intellectuales de novo inditas, vel praexistentes, sed divina virtute ad supernaturalem aliquam apprehensionem vel conceptionem faciendum applicatas. Porro id duplificiter contingit: *Primo*, quando intellectus sic illustratur et elevatur, ut sine operatione phantasie res cognoscat, quod rarum est: videtur tamen id concessum sancto Paulo, quando ipsis est in tertium colum: tunc enim audivit arcana verba quæ non licet homini loqui, II Cor. xii, 2. Hunc etiam modum concessum fuisse B. Virginis post Verbi ea incarnationem, ut mysterium hoc clare per intellectum cognoverit et viderit, censem nosfer Suarez loco citato in fine.

Secundus modus est, quando phantasia intellectu cooperatur, non quidem intellectu primum a phantasia moto, sed ipsa phantasia mota et applicata ab intellectu, ut secum operetur et concurrat ad intellectu et visionem propheticam. Tali videtur fuisse visio Isaiae cap. vi, ut docet ibidem S. Hieronymus. Ibi enim vidi tres personas divinas in una essentia, ut ibi ostendam; et si que aliae fuerant ei similes et quee sublimes. Porro ut huius modus fieri nequit ab Angelis, sed a solo Deo. Solus enim Deus illabi potest menti et intellectui, eique immediate lumen et species infundere, atque intellectu et visionem in ea operari. Quocirca haec Dei revelatio et locutio est actus vitalis intellectus, in illo a Deo electus.

Sensili vero, sive imaginalia prophetia dicitur, non quod ad intellectum non pertinet, sed quia fit primo et primario per sensibilem, vel imaginariam aliquam representationem, ex qua oritur mensis concepcionis, illa quodammodo consummatur. Prior intellectualis haec sensibili perfectior est, quia est abstracter et spiritualiter, unde a solo deo fit: sensili vero ab angelo fieri potest, et solet.

Porro Propheta hanc visionem et revelationem com-

Por lo general las visiones o revelaciones comuníter fueron sensibles, tum quia viderunt objecta quadam sensibilia, utI jeremias vicit olam sucesum, virgam vigilanteam, canistrum ficum: Daniel vidit arborem, somnum regis, quatuor bestias, etc. Ezechiel vidit currum, rotas, animilia, etc. Tum quia per Angelos eis communiter esse facta, censem S. Dionyssius, De Cœlesti Hierarchia, cap. IV, et S. Augustinus, lib. III De Trinitate, cap. ult., et Damascenus, lib. II De Fide, cap. III. Porro angelus Prophœtis communiter non in sua, sed in Dei persona loquebatur, eamque representabat. Unde passim dicunt Prophœte: « Hec dicit Dominus », non angelus. Hic enim est ordo suavis et congruus angelica providentia, ut per

angelos illuminet Prophetas aliosque homines. unde et Moses, qui fuit primus et princeps Prophatarum, legem a Deo accepit in Sina per Angelum, teste Apostolo Galat. iii. 19.

Ideoque communiter censem Patres, omnes apparitiones Dei exhibitas patribus in veteri testamento, factas esse per Angelos, ut dixi *can. XVI.*
Pentateuch. Fator tamen, angelo in phantasia propheta loquente, suaque visa vel verba ei proponente, Deum subinde in intellectu Prophete munim divinum et supernaturale solito clarus et splendens infudisse, cum rei sublimitas id poscere, ut eam digne, hoc est solito plenius et alius, conciperet et intelligeret; sicut ad concionem ex terra hominis, solet Deus interior in mente auctoritatis idipsum clarum loqui et representare, per ratiam quem intellectum illuminat, et effectum immovet, sine qua frustrane esset omnis con-
sideratio exterior.

Ut plurimum ergo Deus revelabat prophetiam voluntatem suam angelo, angelus deinde cam-
pum revelabat, et loquebatur in imaginatione
prophete, idque variis modis. Varii enim sunt
radus visionum harum propheticarum, quorum
ali sunt perfectiores. Primus et infirmus est,
et D. Thomas, art. 3, loco citato, cum aliquis,
et interiori arcu instinctu et impulsu, sine ex-
cessu revelatione, moveretur ad aliquem exterius
sciendam, sicut de Samsonis dictur *Judicium xv.*
Non irruit spiritus in eum, cum vincula sua dis-
solvit. Hoc modo multi Eremiti et Sancti presa-
serunt, et etiamnun praesagunt et præsentant
ura.

Secundus est, cum prophetantes prophetias direcione concepient et enunciabat, sed ignorabant prophetare, quonodo prophetavit asina Baam, et Caiphas pontifex predixit mortem et redemptionem Christi, quam tamen non cognovit: via ad suam malitiam et sevitiam in Christum in detorsu Iacob. xl. 51.

Tertio, ali solo vistu prophetias exciebant, ut un tanton fieret apparito symbolorum imaginum, alteri vero revelarere corundem significato. Tales fure imagines spicarum et vacuum vise Pharaonii, Gen. xli, 4, et arboris pro re visa Nabuchodonosori, Daniel ii, quare significatio alius, scilicet Josepho et Danielli a Deo revelata. Rursum ali dormiendo, ali vigilante videbant visionem: posterius priore erat clausus et sublimis.

Quarto, alii prophetiam hauriebant solo exter-
auditi vocis loquentis, ut Samuel dicens :
quere, Domine, quia audit servus tuus, » I Reg.
40.

Quinto, alli viderunt per imaginationem visa ædam portendentia futura, alli vero audiebant interius loquentem, et futura enuntiantem. e posteriori frequenter accidit Prophétis, fulti perfectus. Auditus enim sermo distinctus et iurius enuniat rem, quam symbolum aut si-

gnus eius vistum. Perfectissimum vero modus fuit, cum simul viderent visionem, et audirent vocem illam explicantem, sicuti, cap. i. Jeremias vidi ollam succensum, et mox accivit, quod illa portenderet incendium et exidium Hierosolymae, et aliarum gentium per Nabuclodonosorem.

Scribo, aliud audiuerunt res naturales, ut evenient et successus bellorum, regum, monarchiarum: aliis res supernaturales, ut vocacionem Genfum, probationem I. deorum, mysteria Trinitatis, incarnationis, passionis Christi: hoc illo fuit perfectius.

Sextino, aliquando jussi sunt ad Deo non tantum verbis, sed et factis prophetare et portendere futura, ut cum Isaias nudus incessit cap. xi., portendit spacioverum et nuditatem Egypti et Ethiope: cum Jeremias cap. xxvi, vers. 2, vincula et compedes eis gestavit, portendit captivitatem Babyloniam: cum Ezechiel trecentis nonagesinta diebus in uno latere cabivit, ac finum bonum comedit, portendit obcidionem et famam Hierosolymae, Ezech. ii, vers. 4 et 12.

Octavo, non tantum rem videbant, et verba audiebant, sed et subinde videbant personam loquentem et res demonstrantem, idque erat perfectissimum; quia per hoc ostendebatur, quod mens Prophetarum magis appropinquabat ad causam revelandam. Rursum pfectus erit, si persona loquens videbatur inspecie angeli, quomodo visa est pascham a S. Joanne in Apocalypsi; quam si videretur in specie hominis, quomodo Ieremias et Oarias apparuerint Iudee, Nabachao, II Machab. xv, die nocte Ieronimi: « Accipe sauvum gladium annus a Deo, in quo dejices adversarios populi mei Israel. » Undique utroque perfectius erat, si persona loquens videbatur in specie Dei, quomodo vidi Isaias cap. vi, Deum sedentem in solo, indeque secum colloquendem. Ita D. Thomas, art. 3 citato.

Huius divisionis similitudines et subalternae est divisio Isidorum lib. VII. *Eymol.* cap. viii, et ex eo D. Thomas, II II, *Ques.* CLXXXIV, art. 1, ad 3: « Propheticus, inquit, genera sunt septem. *Primum* est exaltatio, quod est mens excessus, sicut vidit Petrus vas submissum de celo cum variis animalibus. *Secondum* est sicut apud Isaiam dicitur: VIDI Dominum sedentem. *Tertium* est somnium, sicut Jacob scalam dormiens vidit, Genes. xxviii, 12. *Quartum* genus est per nubem, sicut ad Moysen loquebatur Dominus. *Quintum* est vox de cœli, sicut ab Abraham sonni Deus dicens: Ne mittas manum in puerum, Genes. xxii, 12. *Sextum* est acceptio parabola, sicut contigit Balam, Num. xxii, 7. *Szeptimum* est replatio Spiritus Sancti, sicut pene apud omnes Prophetas. »

Hec divisio similiter ex varietate tum modorum, tum objectorum et formarum imaginabilium vel sensibilium prophetie. Tria enim prima, puta exasis, visio et somnium, sunt tres modi prophetandi; tria vero sequentia sunt objecta et

signa sensibilia, que perceperunt Prophetæ. Inter primum est, res quædam corpora extera apparens visu, quam ponit quarto loco. *Secundum* est, vox formata, exterior ad auditum hominis delata, quam ponit quinto loco. *Tertium* est, vox per hominem formata cum similitudine alienus rei, quod pertinet ad parabolam, quam ponit sexto loco.

Rursum quoad modos prophetandi, Isidorus ibidem et S. Augustinus, lib. XII. *De Genesi ad litteram*, cap. viii et seq. ponunt tria genera visionum: *primum* secundum oculos corporis, *alterum* secundum spiritum imaginari, *tertium* per intuitum mentis. *Secunda* divisio pertinet a potentia cognoscitiva in homine, que sunt tres,ensus, imaginatio et intellectus, ubi explicat D. Thomas, II II, *Ques.* CLXXXIV, art. 4, ad 3.

Denique S. Augustinus, lib. XIX. *Contra Faust.* cap. n, triplices distinguit Prophetas: *primos Gentilium*, ut Baalam et Sibylle; *secundos Judeorum*, ut faciunt hi nostri vates; *tertios Christianorum*, sive novi Testamenti, ut est S. Joannes in Apocalypsi, Paulus, Apostoli, et post eos ali milii. Ubi nota disciri Sibylaram, et aliorum Gentilium Prophetarum a fideliibus, sive nostris hisce: illi enim mente abalienati quasi coacti, et subinde inviti, utpote quasi entusiasmo abrupti, aut furis percipi prophetabant, quod idem contingit Montani prophetis, et demoniacis aliis. Hinc Cicero libro I de Divinat.: « Negat, inquit, Dumortius sine furore poetam magnum esse posse; » et rursum: « Inest igitur animis pressagito extrinsecus injecta, atque inclusa divinitus. Ea si exsirbit a rumpo furor appellatur, cum a corpore animus abstractus, divino instinctu conceatur. » Horum vero mens sibi constabat; scient quid dicentes, sponte loquebantur, non exstasi, ne illa quidem que prius in extasi acceptant, ut dicit S. Hieronymus, prefabulatio in Isiam, et S. Paulus: « Spiritus, ait, Prophetarum Propheta subjecti sunt, » I Cor. xii, 32.

Porro Sibylle, non demonis, sed Dei fuerunt prophetissæ, que merito virginitalis, ut assit S. Hieronymus lib. I *Centra Iosinianum*, donum prophetie apte, de futuro, ac prescitem de Christo, tanta promotione constitutio et claritate vaticinatur, ut preterita magis scribendo videantur quam futura. Fuerunt ita doceas, quarum cognomina patris sunt haec: Curnea, Cunnea, Penicia, Helleponistica, Lybia, Sarria, Delphica, Phrygia, Tiburtina, Erythræa. Hinc nonnulli Sibyllam dictum volunt quasi sic proea, id est, Dei consilium, quod nimisrum illud ipsæ hominibus enuntiarent. Ecclæsa enim Deus vocatus est: pro ea. Unde S. Hieronymus, lib. I *Centra Iosinianum*, post tertium libri partem: « Quid, inquit, reformam Sibylas, etc., quarum iusigne virginitas est, et virginitalis præsumtum divinitas? Quod si Ecclæsa sermonis genere Sibylæ *malitia* appellatur, recte consilium Dei sola scribitur nesse virginitas. »

Tertia divisio
divisio
Augustini

divisio

divisio</

significet divisio templi, altaris, etc. Cap. xii. regie stirpis rediret, Apis Egyptium idolum conflavit, quod tum in *Egypto*, tum in deserto coluerant Iudei: duos, inquam, vitulos aureos, quorum unum in Dan, alterum in Bethel, duobus regni sui limittibus collocauit. Hie auctor et choragus idolatrie, ex qua velut lerna omnia deinceps vitiorum genera promanarunt, quae omnia cum sua matrice decem tribus in duas vicinas sibi gentiles pari impietate prosemnarunt. Subinde resecta haec matrix, velut hydra in alia et alia capita prorupit. His Deus suos Prophetas quasi antagonistas immittiit, ut idolatriam tollant, plebem ad avitam religioneum retrahentes: ni pareant, Assyriacam, et magis Babyloniam, captivitatem denunciant, atque Babyloniam contra Judeam clasicam canant. Atque hoc est quod ait S. Chrysostomus, in cap. viii *Isaias*: « Propheta est medicamentum dolorum, confectionum, delinquentes erudiens ex praeconia penitentia, ut earam experientiam penitendo evadentur. »

Ubi adverte, Prophetae hosce omnes raro decem tribibus, sepe et passim duabus, puta Iuda et Benjamin, prophetari et concionari. Causa fuit, quod decem tribus per impios reges vitulis aureis addicte, et quasi mancipate, incorrigibilis essent: unde et paulo post, puta anno 6 *Ezechias* Salmannas captia Samaria, eas abduxit in Assyriam, IV Reg. xviii, 42.

Aque hinc patet Prophetarum argumentum multiplex, et dicendi methodus modusque varius. Nam *primo*, arguunt peccata, tum idolatriam, tum superbia, avaritia, guile, iniustitia, etc., ac Iudeos ad penitentiam vocant, ponentes intentant, pulsant Iudeorum obstatinationem, eisque Dei repudium et reprobationem communianunt, tandemque certo predicunt. *Secundo*, communiones leuiunt, atque afflictos spe venie et promissionib[us] boni futuri, Messiae dico, consolantur. *Tertio*, simpliciter futura prenuntiant, tum Iudeis, tum aliis gentibus: id passim et sepe faciunt. Quocirca S. Chrysostomus, III *Parvicerat.* cap. iii, S. Chrysostomus, homil. 19 in 1 Corinthus. Ubi contra Montanistis docent, Prophetas non fuisse enthusiasmo actos, nec extra se raptos qui sunt arreptiti et Prophetae Gentilium, sed sibi mentisque complices, intellexisse ea que vaticinabantur, juxta illud 1 Corinthus, XIV: « Spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt. »

III. QUARTUS TERTIO, quae sunt fuerit causa, argumentum et munus Prophetarum?

Respondeo. Causa militandi Isaiam aliquos Prophetas fuit varia et multiplex, sed maxime illa quam super tangunt Prophetae, presertim Osee, ac discrete enarrat lib. III Reg. cap. xi: scilicet Jeroboam cum Dei nuto, et justa Salomonis et Roboami punitione et vindicta, decem tribus a dubius et stirpe regia Davidis immuni scelere dissequeisset, veritus ne, si populus de more verum Dei ismpliciter Hierosolymis adiret, paulatim ad pristinam unitatem gentis, regni et

indefessum ejus in prophetis stadium cum pia prece deposit: « Sapientiam, inquit, omnium antiquorum exquirere sapiens, et in prophetis (græco ἐπρόφεια, in prophetis) vacabit. Narrationem, (græco διήγησιν, enarrationem, explicationem), virorum nominatorum conservabit, et in versuatis, in acmina abdita et intorta, « parabolarm simul introbit. Occulta proverbiorum exquireret, et in absconditis parabolarm conversabitur. Aperiens os suum in oratione, et pro delictis suis deprecabit. Si enim Dominus magnus volerit, spiritu intelligentie replebit ilium: et ipse tanquam imbris mittet eloqua sapientie suæ, ipsa palam faciet disciplinam doctrinae sue, et in lege testamenti Domini gloriarib[us]. » Hoc est quod tribus verbis complexus, Theologus suscit et sanxi S. Basilis: « Orationi succedit lectio, et lectio oratio; » et S. Cyprianus, lib. II, epist. 2 ad Donatum sub finem: « Sit tibi oratio assidua vel lectio; nunc cum Deo loquere, nunc Deus tecum: » in oratione enim loquimur Deo, in lectio Deus loquimur nobis: lectio docet, oratio impetrat lectio intelligentiam, saporem et fructum. Ut alios hic preterea, instar omnium sit S. Hieronymus qui prefat, in *Isaiam* ista deo scribit: « Quidquid sanctarum est Scripturam, lib. Contra Adversarium, cap. xxxviii. Et S. Gregorius, lib. XI Mor. cap. xii: « Cum aliquid, inquit, vel ostenditur vel audiatur, si intellectu non tribuatur, Propheto non est. » Idem sentiunt S. Basilius, in *proemio Isaias*, Origines, III *Parvicerat.* cap. iii, S. Chrysostomus, homil. 19 in 1 Corinthus. Ubi contra Montanistis docent, Prophetas non fuisse enthusiasmo actos, nec extra se raptos qui sunt arreptiti et Prophetae Gentilium, sed sibi mentisque complices, intellexisse ea que vaticinabantur, juxta illud 1 Corinthus, XIV: « Spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt. »

IV. Tertia pars Prophetae, in *proemio Isaias*, III *Parvicerat.* cap. iii, S. Chrysostomus, homil. 19 in 1 Corinthus. Ubi contra Montanistis docent, Prophetas non fuisse enthusiasmo actos, nec extra se raptos qui sunt arreptiti et Prophetae Gentilium, sed sibi mentisque complices, intellexisse ea que vaticinabantur, juxta illud 1 Corinthus, XIV: « Spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt. »

V. Quarta pars Prophetae, in *proemio Isaias*, III *Parvicerat.* cap. iii, S. Chrysostomus, homil. 19 in 1 Corinthus. Ubi contra Montanistis docent, Prophetas non fuisse enthusiasmo actos, nec extra se raptos qui sunt arreptiti et Prophetae Gentilium, sed sibi mentisque complices, intellexisse ea que vaticinabantur, juxta illud 1 Corinthus, XIV: « Spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt. »

in Filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et secula. » Prophetæ ergo sunt liber ipsius Dei, liber Spiritus Sancti, liber SS. Trinitatis, liber, inquam, a Patre et Filio et Spiritu Sancto compositus et dictatus, quo se siue attributa, mysteria Trinitatis, incarnationis Verbi, predestinationis, providentie, gratia, vocacionis Gentium, sui Sacramenta, suas leges aeternas, suam voluntatem, suam beatitudinem et bona immensa, que diligentibus sibique obedientibus preparavit; viam, inquam, rectam in celum ad beatam eternitatem, quasi in vita imagine descriptis et depinxit; ut quod Sapiens de tota sancta Scriptura dixit, Eccl. xxv, 32, quod sit « liber mandatorum Dei, et liber vita, » hoc imprimis Prophetis competit.

Refert S. Justinus Philosophus et Martyr, initio Dialog. *Contra Tryphonem*, de seipso, suaque ad Christi fidem et cultum conversione, quod Gentilis existens, Philosophie veneque illius sapientia quod ad Deum ducit, avidus, mirabiliter circa sectas quasque Philosophorum illustriores, velut Odysseum errorum pervagatus frustra, in Prophetis tandem, et in Christiana S. Litterarum philosophia, tamen sola solidam conquerevit. *Primum*, inquit, Stoico cvidam me discipulum addixi, a quo cum nil de Deo audirem, Peripateticum delegi magistrum; quem mercede sapientiam muninatam despiciens, in Pythagoricum sum devolutus; sed quod neque Musicos, neque Astronomos, neque Geometras esse, quas illæ artes uti ad beatam vitam preambulas exigebat, ab his in Platonicum sum delapsus, subventione et inani ab omnibus sapientias spe delensus; donec impinguato in divinum quendam Philosophum, sive homo, Sive angelus es fuerit, incidi: qui protinus suscit abdicavit omni illa circulari disciplina. SS. Prophetarum legerem libros, utpote quorum auctoritas omni demonstratione major, et sapientia foret saluberrima, in his omne meum scienti desiderium acuerent. Atque abit ille, neque amplius Justino est visus; sed tanta tamque incensa studi hiujus, lectionisque sacre injecta ei cupiditate, ut protinus omni aliorum doctrina valera jussa, unam hanc ambiret avidissime, et constans refinebat, ubere adeo fructu, ut ipsa nobis Justinum et Christianum, et Philosophum, et Martyrem pepererit. Vere ergo dixit S. Gregorius, lib. IV, epist. 84: « Quid est sacra Scriptura, nisi quedam epistola omnipotenter Dei ad suum creaturam? » Quia scilicet Deus ei sua placta, quidque ab ea credi et agi velit, prescrivesit. Epistola enim hec sensu Spiritus Sancti, sapientiamque sterni Verbi enuntiat et explicat. « Deum nemo vidit unquam: Unigenitus, qui est in sine Patris, enarravit nobis, » arcana utique et abscondita a constitutione mundi. Cum ergo Prophetas legis, audis, non Aristotelem, non Platонem, non regem, non pontificem, non angelum, non Seraphinum; sed Deum ipsum omnibus hominibus, tibique et tua

IN PROPHETAS PROCEUM.

conscientia signatim loquentem, docentem, monentem, exhortantem, bona aeterna pollicentem, terrenem, et, si ejus legi pareas, peccata aeterna militante audi.

Secundum munus Prophetarum, ad quod a Deo missi et destinati sunt, fuit concionari: hinc eorum scripta videtur esse perennes et perpetuae conciones, eaque ardentes et efficaces quasi maliti conterentes petras; agebant enim eum petris, hoc est, cum duris, rebelleribus et obstinatis Iudeorum cordibus; ad quae frangendum et emolliendum quanta putas dicendi vi, quo animo, quo spiritu fuit opus? Iure ergo dixeris Prophetas non tantum Theologos doctissimos, sed et precones esse haecundissimos aequae ac efficacissimos, immo igneos; utpote qui non suo, sed Dei spiritu et affectu, non suus, sed Dei ipsius conciones promant et emuntur, immo per quos quasi per ora sua Deus ipse concionetur.

Quamobrem S. Carolus Borromeus, priorem doce-
niam et sanctitatem exemplar, alter Ambrosius, Melanius Archiepiscopus et Cardinales, tum in mali sacra Scriptura (quam cum diu Thoma premissa oratione quotidie, et sex annos ante mortem nunquam nisi genuflexus legitemus consueverat), tum maxime in Prophetis, quos quasi celestes oratores habebat, multum ac diu versabatur, ex illo loco difficilioris et pulchrioris pro concione perfractabat, eo fructu quem etiamnum Mediolani in Cleri et civium pries patrum pietate et religione quasi postlimio revocata conspicuus et suspicimus. Propheta ergo Borromaeus ante Jurisperitum, Theologum et Conciatorem efficerunt. Testis est ejus familiaris Augustinus Valerius Veronensis Episcopus in ejus Vita.

Franciscus Forerius et S. Dominici familia illustris regum Lusitaniae Ecclesiastes, proemio Com-
mentum in Isaiam, Tridenti in Concilio Tridentino conscripto, palam profiteretur se omnem illam suam concionem vni et gratiam, quam tota Lusitania celebrabat, Prophetis et sacris litteris, ac Hebreis fontibus acceptam referre.

Edmundus Augerius et nostra Societas, ob con-
onandi efficaciam vulgo Tuba Francia appellatus, adeo ut populi frequentiam tempora non ce-
perent, sed in campos et agros ei verba factio
egredendum esset; populus enim ab ejus ore,
perinde ac infans a matre pendebat, quem proinde
ipse sus mira dicendi persuadendique vi et ener-
gia quoque volebat impellebat; hic, inquam,
non alios terebat, quam Isiam et S. Paulum,
singulique concionibus unum Isiae, alterum
Pauli locum pertractabat fuse et nervose: qua re-
ita suis placuit, ut omnes primum in sui admira-
tionem, deinde in sententiam suam traheret, imo
raperet. Ferunt Franci ipsum ad quadraginta ho-
minum milia ad frugem et sanctimoniam con-
verisse.

Hoc ipsum vidit et sensit S. Augustinus, libro

XVIII De Civit. cap. xli, cum rit: « Ipsi (Prophetas) eis (Israelitis) erant philosophi, hoc est amatores sapientie, ipsi sapientes, ipsi theologi, ipsi Prophetae, ipsi doctores probitatis ac pietatis. Quicum secundum illos sapuit et vixit, non secundum hominem, sed secundum Deum, qui per eos locutus est, sapuit et vixit. Ibi si prohibitem est sacrilegium, iurem prohibuit. Si dictum est: Honora patrem tuum et matrem tuam, Deus iustit. Si dictum est: Non macaberis, non homicidium facies, non iuraveris, etc., non hec ora humana, sed oracula divina fuderunt. »

Prophete ergo vita carpendo deocean, virtutes exhortanda docent et inserunt. Hec ipsum sparta, hoc opus est, ut pietatem, verum Dei cultum, humilitatem, patientiam, charitatem, zelum, omnemque sanctimoniam animis legentium et audientium insilient et afflent; non enim nuda precepta, nulas exhortationes, non enim tanta sonantia auribus, sed et energiam, spiritum, et impulsum minifitum mentibus suggerunt, quo cas pulsant, et pene cogunt ad vitam justam et sanctam. Deus enim, qui potentissimus et perfectissimus est concionator, per illorum voces anime illabitur, atque quo ipsi suident exteriori, ipse interius in anima loquatur et persuadet, celestes illuminationes intellexit, piaque affectiones voluntati immittendo, ut quod foris percipit, intus capiat, sapiat, amet, amplectatur, et opere exsequatur. Hinc orat Psaltes: « Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua; » et Paulus, Hebr. iv, 12: « Vixit, ist est sermo Dei, et efficax, et penetrabilis omni gladio accipit, et pertingens usque ad divisionem medullarem. »

Atque hec est causa, cui S. Scripturam et Prophetarum oracula non tantum Theologis, sed et Adelibus omnibus assidue predicari velit Deus. Omnis enim praedicatio et concio humana, nisi divina, puta verbo Dei ac Propheticis (qui fuerint precones Dei) nitatur, illaque populo proponat et exponat, frigida est, theatralis et evanida, ut demonstrat S. Gregorius, lib. XVIII Moral. cap. xiv. Viderunt hoc Patres omnes, prisci Ecclesie doctores ac precones: S. Augustinus, S. Ambrosius, Hieronymus, Cyprianus, Athanasius, Chrysostomus et ceteri, qui Prophetae et saecula Scriptura omne pene tempus, omnem operam impenderunt, indeque fervidas et efficaces ad populare homilia, tractatus, conciones habuerunt, quibus via sustulerunt, mores christianos et sanctos inseruerunt. Certe S. Thomas, Scholasticus Theologiae auctor et princeps, impense cum ea S. Scripturam et Prophetis incubuit, indeque insignis eaque concionator ac doctor evasit, atque eruditus in Prophetas commentarios posteriori reliquit.

Porro Prophetae primo ipsum concionatorum docent et movent, ut ipse deinde iisdem populi doceat et moveat, que sane est efficax et optima concionandi ratio. Quis enim alteri det quod

IN PROPHETAS PROCEUM.

In se non habet? quis frigidus alios frigentes ac-
cedat? quis eor habens durum aut terrenum
alios ad compunctionem et lacrymas moveat?
« Si vis me flere, flendum est primum ipsi tibi. »
ali Poeta.

Hac de causa veteres Sancti Prophetas semper coluerunt, non tam ut alios, quam ut saepe sa-
pientie, virtute et spiritu divino imburent. Legite Vitas Patrum: inventi Antonius, Hilarius, Bernardos, Dominicos, Franciscos, et quicquid ad insigne sanctimoniam pervenirent, non aliud fere quam sacrum Scripturam, et presertim Prophetas letitasse, ex hisque moribus ad eorum normam, ac Dei legem et voluntatem ihsus expressum, compositum, itaque ad perfectionis apicem condescisse. « Omnis enim Scriptura, inquit Apostolus, et per Apostolum Spiritus Sanctus, i Timoth. iii, 16, divinitus inspirata, nullis est ad docendum, ad argumentum, ad corripondendum, ad erudiendum in iustitia: ut perfectus in honore Dei, ad omne opus bonus instruetus. » Nimis Deum in hunc suis Libris docet terrena contemnere, amare coelestia, honores et mundi pompa uis statim evanescentia fastidire, opes, divitias, et quidquid sub sole blanditur, vanum astimare. « Vanitas vanitatum, inquit Dei Ecclesiastes, et omnia vanitas, » preter amare Deum et illi soli servire. Nil enim magnum album, sublimis in orbe, nisi Deus, et in Deo definita mens. « Sustollam te, ait Isaia, cap. LVII, vers. 14, super altitudinem terre, ut in celo habitans nil terrenum metas, nil concepimus; et cibabo te hereditate Jacob patris tui, » ut coles-
tia sapiens et gustans, despicias hoc terra punctum, quod inter mortales ferro et igne dividitur; ut eternorum bonorum spe, animo excelsi et prospera et adversa superes, ac Dei amore nullum laborem, nullam disciplinam, nullum perfidum, nullam mortem aut martyrium defugias, sed ambias; ut Angelorum sociatii ascriptis, quasi civis Sanctorum et domesticis Dei, velut Angelus inter homines vivas, et in terra coelestem Angelorum vitam emulueris; quin et alias ad tantorum bonorum participationem incites et impellas; atque animas, presertim pauperum et ruridum, Christi sanguine redemptas docere, curare, et ad salutem ac beatitudinem eternam perducere satagas; pauperes enim evangelizantur, ait Christus. Domine ut brevitatem vite, novissimorum et eternitatem memoriam tibi aliisque semper ob oculos ponas, vivasque non temporis huius modico et tibi, sed ETERNITATI, dicasque cum Paulo: « Monestaneum et leve tribulatio-
nis nostre, supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis; » ut vita tua non sit aliud quam continuus amor, continua laus Dei, ut insta Seraphim jugiter sancta vita, sanctifica eloquii laudes et celebres Deum, aliosque omnes ac Dei cultum, amorem et laudem incites et impellas. Hoc est enim omnis homo

Quapropter S. Hieronymus mire celebrat Pammachium generum S. Pauli, quod, mortua uxori, monachum professus, sua operes in paripes erogavit, dominum suum in ecclesiam converteret (que etiamnum extat, estque Ecclesia S. Joannis et Pauli, juxta aedes et templum S. Gregorii; ibi enim in Tribuna S. Pammachium habitu mo-